

ANGLICISMS IN NUTRITIONAL MEDICAL TEXTS

Oana Atomei

PhD Student, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: This paper presents the analysis of the necessary anglicisms from two Romanian nutritional medical texts: Diabet, nutriție și boli metabolice (addressed exclusively to experts) and Ghid pentru alimentație sănătoasă (addressed to experts and non-experts). We have shown that some anglicisms can be replaced by their correspondences in Romanian language, and that is necessary to introduce anglicisms in the Romanian medical dictionaries, as well as to complete in the existing definitions. Anglicisms appear in the corpus as such or combined with determinants that confer specific language to the medical language. Most anglicisms have been identified in the first text. Instead, the Romanian guidelines for a healthy diet has a very limited number of anglicisms, which demonstrates the authors' concern for the transmission of medical information more easily understood by the non-expert public. We believe that anglicisms are necessary in medical texts of nutrition because most of them do not currently have a correspondent in Romanian language but are characterized by accuracy, and international recognition in medical language. Moreover, we consider that the translation or replacement of anglicisms by Romanian equivalences is not always recommended because it can lead to semantic confusions.

Keywords: anglicism, medical text, terminology, specialised language, nutrition language

INTRODUCERE

Dacă până în epoca modernă, limba latină avea rolul de *lingua franca* a medicinei, din a doua jumătate a secolului XX, limba engleză a devenit mediul comun al comunității medicale, mai ales că, în ultima vreme, cele mai influente reviste medicale sunt scrise în această limbă.

Ca orice limbaj de specialitate, limbajul medical poate fi împrumutat și păstrat fără schimbarea formei, adaptat morfologic sau tradus. Principala problemă rămâne păstrarea corespondenței exacte a termenilor de specialitate de la o limbă la alta. Uneori, termenul împrumutat oferă o realitate inexistentă pentru vorbitorii limbii care împrumută sau pentru limba primitoare care nu a creat încă un termen echivalent.

Această lucrare prezintă analiza anglicismelor din două texte medicale de nutriție: un tratat de diabet, nutriție și boli metabolice (adresat exclusiv experților) și ghidului românesc de alimentație sănătoasă (adresat experților și non-experților).

Obiectivul studiului este identificarea în textele medicale de nutriție a anglicismelor necesare și intraductibile până astăzi cu scopul de a arăta că cele mai multe dintre acestea nu au corespondențe în limba română și necesită precizarea sensului atunci când sunt utilizate în textele medicale. Ele apar ca atare sau în combinație cu determinanți care alcătuiesc sintagme ce definesc limbajul de specialitate. De asemenea, vom arăta locul termenilor extrași în rândul anglicismelor europene și vom sublinia necesitatea introducerii unor anglicisme în dicționarele medicale românești, precum și completarea definițiilor deja existente.

CONTEXT TEORETIC

În contextul globalizării, influența limbii engleze nu s-a exercitat numai asupra limbii române. Problema anglicismelor a fost preocuparea multor cercetători care vorbesc metaforic despre ofensivă, asalt, expansiune, agresiune și contaminare atunci când se referă la anglicizarea unei limbi. Fenomenul este unul complex și de neoprit. Flaișer (2001:121) consideră că atitudinea de „stăvilire” a invaziei anglicismelor este o acțiune nobilă, dar inutilă datorită mijloacelor proprii prin care o limbă își păstrează „nealterată fizionomia”. Enumerăm câteva definiții ale anglicismelor care vehiculează în dicționare și în scrierile unor cercetători:

- „cele mai recente împrumuturi care se disting prin slaba adaptare la sistemul morfologic și fonologic al limbii române și care prezintă fluctuații în grafie și pronunție” (Vlad, 1974:34);
- „unitate lingvistică (nu numai cuvânt, ci și formant, expresie frazeologică, sens sau construcție gramaticală) și chiar tip de pronunțare sau/și de scriere (inclusiv de punctuație) de origine engleză, indiferent de varietatea teritorială a englezei, deci inclusiv din engleza americană, nu doar din cea britanică” (Avram, 1997:11);
- „cuvânt, expresie proprii limbii engleze; cuvânt pătruns într-o altă limbă și încă neintegrat în aceasta” (MDN, 2006:65);
- „împrumuturi recente din engleza britanică și americană, incomplet sau deloc adaptate (ca atare, ele se scriu și se rostesc în română într-un mod foarte apropiat sau identic cu cel din limba de origine)” (Stoichițoiu-Ichim, 2007:83);
- „expresie specifică limbii engleze; cuvânt de origine engleză împrumutat, fără necesitate, de o altă limbă și neintegrat în aceasta” (DEX, 2016:47).

În ultimii ani, despre influența limbii engleze asupra limbii române au scris mai mulți cercetători dintre care îi amintim pe cei preocupați de anglicismele medicale. Iulia Cristina Frânculescu (2008, 2011) tratează ambiguitățile terminologice din *Revista Română de Chirurgie Cardiovasculară*, analizează împrumuturile neologice lexicale *prick test*, *tril* și *pattern*, „prietenii falși” *injury-injurie* și *drug-drog* și metaforele *siderare miocardică* și *hibernare miocardică*. Mariana Bara (2010) analizează anglicismele din legislația românească medicală. Simona Nicoleta Staicu (2014) identifică două anglicisme care au intrat în limbajul de specialitate din reumatologie (*locked position* și *screw-home*). Ulterior, într-un studiu din 2015 le enumeră pe cele care „au invadat limba română în ultimele decenii” și care se regăsesc în limbajul medical (*blotting*, *blister*, *by-pass*, *carrier*, *clearance*, *family planning*, *flutter*, *lifting*, *linkage*, *marker*, *pacemaker*, *patch*, *peeling*, *placebo*, *rebound*, *scanner*, *screening*, *stress*, *stroke* și *trigger*). Doina Butiurcă (2009) selectează anglicismele din *Dicționarul medical* elaborat de Valeriu Rusu, de sub literele *a*, *b* și *c*, care au atins în limba română „un nivel suficient de stabilitate” (p. 45).

CORPUS ȘI ABORDARE METODOLOGICĂ

Am ales un corpus de texte de specialitate care au ca temă comună nutriția clinică și profilactică, fapt evidențiat sau sugerat de titluri: *Diabetul zaharat, nutriția și bolile metabolice* (tratat, vol. 1+2) (T1 și T2), text științific propriu-zis, și *Ghid pentru alimentație sănătoasă* (G), text științific de popularizare. Vocabularul textelor reflectă, în general, vocabularul domeniului medical, iar scopul studiului nostru este să evidențiem anglicismele prin identificarea corespondențelor termenilor din corpus cu termenii din dicționare. Tipologia autorilor arată nivelul lor de expertiză și faptul că sunt recunoscuți ca surse eligibile și avizate de documentare în domeniul medical. Tratatul se adresează unui public specializat în domeniul medical, care are același nivel de experiență ca și autorii, profesioniști activi sau în devenire. Ghidul este destinat publicului cu un nivel de expertiză mai scăzut decât autorul, dar care este interesat sau are nevoie de informații despre alimentație sănătoasă. De asemenea, ghidul alimentar românesc este o lucrare de referință în domeniul nutriției, întrucât face parte din pachetul de ghiduri medicale elaborate de Ministerul Sănătății. Conform FAO (2018), ghidurile alimentare naționale conțin informații fundamentate științific într-un limbaj a cărui lizibilitate este testată pe public neavizat.

Pornind de la definițiile anglicismelor enunțate mai sus, ne-am propus să analizăm anglicismele neadaptate în limba română care, deși apar și în alte domenii decât în medicină, capătă în corpus sens contextual. După ce termenii au fost extrași manual din texte, au fost confrunțați cu un dicționar medical de prestigiu (DM, 2010) al cărui autor, Valeriu Rusu, dedică anglicismelor numeroase observații după o lungă experiență în cercetarea terminologiei medicale. Pentru ilustrul autor, anglicismele sunt termeni de origine engleză, intraductibili, care circulă „cu dificultățile de rigoare” (Rusu, 2010:37). Al doilea dicționar medical utilizat în studiu a fost *Dicționar de termeni medicali* (DTM, 2014), o traducere după *Black's medical dictionary* – Harvey Marcovitch (ed.), 42nd edition, A&C Black, 2010. Alte dicționare în limba română folosite în studiul nostru au fost: *Dicționar de termeni biotehnologici* (2005), *Dicționar de psihologie* (2006), *Dicționar de genetică moleculară și inginerie genetic* (2012) și șase dicționare generale. Pentru a arăta sensul anglicismelor în limba de origine, am consultat două dicționare de nutriție – *Benders' dictionary of nutrition and food technology* (2006) și *Dictionary of Food Science and Nutrition* (2006), un dicționar de știință și tehnologie alimentară – *Dictionary of Food Science and Technology* (2009), trei dicționare medicale de circulație internațională – *Dorland's Illustrated Medical Dictionary* (2011), *Mosby's Medical Dictionary* (2013) și *Taber's Cyclopedic Medical Dictionary* (2017), un dicționar de genetică – *A Dictionary of Genetics* (2006), și un dicționar al anglicismelor europene – *A Dictionary of European Anglicisms. A Usage Dictionary of Anglicisms in Sixteen European Languages* (2005), realizat cu colaborare internațională, care acoperă inclusiv limba română.

În cercetarea noastră nu am luat în considerare numeroasele exemple de anglicisme din corpus pentru care erau precizate corespondențele în limba română. Nu am tratat acronimele englezești și nici anglicismele formate prin derivare, acestea fiind obiectul studiilor viitoare.

REZULTATE

Anglicismele necesare și intraductibile în corpus sunt prezentate pe trei secțiuni: 1) cele care sunt introduse în dicționare medicale românești, 2) cele care lipsesc din dicționarele medicale românești și 3) cele care lipsesc din toate dicționarele consultate.

1) Anglicisme necesare și intraductibile în corpus care sunt introduse în dicționare medicale românești

Următorii termeni identificați în corpus fie sunt recunoscuți în DM (2010) ca anglicisme fără corespondențe în limba română, fie sunt introduși în DTM (2014). Fiecare anglicism enumerat este definit parțial sau în întregime și ilustrat cu exemple din textele analizate. Acolo unde a fost cazul, am adus completări constând în opinii personale argumentate privind necesitatea introducerii unor termeni în dicționarele de specialitate și opinii ale cercetătorilor preocupați de influența limbii engleze asupra limbajului medical.

BIOFEEDBACK

Biofeedback este un anglicism care apare în tratat o singură dată ca exemplu de tehnică de relaxare utilizată ca strategie în managementul stresului (*tehnica biofeedback*, T1:243). Termenul este amplu definit în DP (p. 112) și „se referă la ansamblul de metode terapeutice și de explorare pasibile să ofere subiectului o informație inversă privind modificările spontane sau provocate de unul sau altul dintre parametrii fiziologici, precum și să producă o întărire prin condiționare operantă [...]”. DTM (p. 101) îl introduce cu același sens, subliniindu-i rolul în relaxarea mușchilor spastici, controlul ritmului cardiac și al tensiunii arteriale etc. Despre această tehnică de relaxare scriu toate dicționarele medicale de circulație internațională consultate (DIMD:217, MMD:207, TCMD:265).

BORDERLINE

Borderline [Engl. *borderline* = linie de separație] „Angl. utilizat, în general, cu sensul de stare limită sau intermediară, de graniță, de frontieră între normal și patologic” (DM:310). Termenul apare cu același sens în dicționarele medicale în limba engleză (DIMD:240, TCMD:299, MMD:231) și o singură dată în corpus: *prezența FRCV* (n.n. *factors de risc cardiovascular*) la nivel

borderline (HTA, IGT etc) (T2:185). În DEA (p. 31) se precizează că este folosit în special în psihologie, inclusiv în limba română. Însă în dicționarul de nutriție (BDN:71), termenul apare în structura *borderline substances* cu sensul de „foods that may have characteristics of medication in certain circumstances [...] nutritional supplements for treatment of short bowel disease, lactose-free milk for children with lactose intolerance, galactosaemia and galactokinase deficiency, gluten-free foods for patients with coeliac disease, specially formulated foods for treatment of a variety of genetic diseases.”¹

BYPASS

Bypass [Engl. *by* = lângă; *pass* = trecere] „Sin.: pontaj.” (DM:317); (*bypass, bypassuri* – DOOM:109). Dintre toate sensurile în limba engleză, doar sensul medical circulă mai mult la nivel internațional (DEA:43). Dacă DIMD (p. 266-267), de exemplu, introduce termenul în 39 de structuri din care 6 se referă la *bypass* în scopul corectării obezității, în DTM (p.130), termenul apare doar în structurile *bypass arterovenos coronarian* și *bypass cardiopulmonar*. Numai DCR (p. 112) introduce structura *bypass gastric*. Considerăm că este indicată introducerea termenului în dicționarele de nutriție, cunoscut fiind rolul dieteticianului în educația nutrițională a pacientului cu *bypass gastric*. În corpus apare de opt ori în tratat și o dată în ghid în exemple ca: *By-pass-ul gastric poate necesita suplimentarea cu tiamină, datorită reducerii aportului caloric și absorbției cu eficiență redusă* (T1:399). Alte exemple: *bypass-ul gastric Roux-en-Y* (T1:665), *bypassul jejunoileal* (T1:665), *bypassul coronarian* (T2:429) și *by-pass jejuno-ileal* (G:45).

CLEARANCE

Clearance [Engl. *clearance* = îndepărtare, debarasare] „Termen de origine engleză, cu semnificația de degajare, nivel de trecere, coeficient de epurare. [...]” (DM:367); (*clearance-ul, clearance-uri*); DTM (p.164) îl introduce în structurile *clearance al creatininei* și *clearance medicamentos*. MDA (p. 432) și MDN (p.198) îl definesc ca „raport între concentrația sangvină a unei substanțe și eliminarea prin urină”. Este menționat cu același sens în dicționarele medicale străine (TCMD:490, DIMD:370, MMD:377). Considerăm că ar trebui introdus în dicționarele de nutriție întrucât este prezent în numeroase structuri precum: *clearance-ul particulelor de VLDL remnant* (T2:241), *clearance-ul postprandial al lipoproteinelor bogate în trigliceride* (T2:284), *scăderea clearance-ului pentru trigliceride*. (T2:285), *creșterea clearance-ului LDL colesterolului* (T2:389) etc. În tratat are 21 de ocurențe.

DUMPING

Dumping syndrome [Engl. *dumping*, de la *to dump* = a descărca, a arunca în cantitate mare; gr. *syndrome* = drum împreună, concurs, de la *syn* = împreună; *dromos* = cursă, drum.] „Anglicism care desemnează un sindrom marcat de senzația de rău general (transpirații, palpitații, vertije, cefalee etc.) survenind la maximum 30 de minute după masă la pacienții cu rezecție gastrică” (DM:453). Anglicismul *dumping* se regăsește în tratat de nouă ori în asociere cu determinantul *sindrom*: *Tratamentul chirurgical al bolii gastrice care rezultă în îndepărtarea sau scurtcircuitarea sfincterului piloric, poate fi urmat de simptome ale sindromului dumping ca urmare a evacuării rapide a conținutului gastric alimentar în intestin*. (T1:665)

În DTM (p. 676) apare structura *sindrom de dumping*, iar în MDN (p. 319), *dumping sindrom*, cu același sens și în dicționarele medicale în limba engleză (DIMD:572, TCMD:733, MMD:569). Ca anglicism european, termenul *dumping* este cunoscut în domeniul economiei (DEA:101). De altfel, sintagmele *dumping social* (MDA:775) și *dumping valutar* (MDN:319, MDA:775) apar în dicționarele românești.

FEEDBACK

Feed-back [Engl. *to feed* = a mânca, a se hrăni; *back* = înapoi.] „Sin.: conexiune inversă” (DM:513); *feedback, feedbackuri* (DOOM:298).

¹ *alimente care pot avea, în anumite circumstanțe, caracteristici de medicamente (suplimente nutritive pentru tratamentul sindromului de intestin scurt, lapte fără lactoză, alimente fără gluten, formule speciale pentru tratamentul unor boli genetice (t.n.)*

În tratat are 13 ocurențe cu sens general de *retroacțiune* (MDN:380, MDA:891, DCR:236): *feedback-urile rezultate din monitorizare și evaluare* (T2:155), *perturbarea sistemelor feed-back ale ingestiei alimentare* (T2:3), *feedback între ficat și celula beta* (T1:112), *feed-back-ul primit din partea grupului* (T1:225) etc. De altfel, acest sens s-a răspândit aparent în limbajul colocvial ca alternativă la echivalențele autohtone (DEA:112). DTM (p. 459) definește *mecanismul de feedback* pentru a descrie reglarea concentrației de hormoni în sânge. În dicționarele medicale în limba engleză sunt definiți termenii *alpha feedback*, *negative feedback*, *positive feedback* și *tubuloglomerular feedback* (DIMD:687).

FITNESS

Este un anglicism european care în România a apărut în anii '90 (DEA:115). În tratat are 13 ocurențe și este definit astfel: *Termenul de "fitness" se referă în general la capacitatea de a efectua o activitate fizică moderată sau viguroasă, fără a resimți oboseală excesivă sau reacții adverse și vizează sănătatea cardiorespiratorie, compoziția corporală optimă, dezvoltarea și forța musculară, rezistență și flexibilitate* (T1:301). Structurile din corpus în care anglicismul apare alături de un determinant sunt: *fitness cardiorespirator* (T2:532) și *fitness muscular* (T1:156).

Termenul este introdus în DCR:246, MDN:390, și DTM:308, însă fără detalii despre tipurile de fitness (aerobic, cardiorespirator, biologic și fizic), așa cum apar în dicționarele în limba engleză (DIMD:713, MMD:1392, TCMD:936).

KIT

Kit [Engl. *kit* = echipament] „Anglicism adoptat pentru denumirea unui ansamblu de materiale și de produse necesare efectuării unei determinări, investigații sau manevre terapeutice” (DM:658); (*kituri* – DOOM:434). Este recunoscut ca anglicism european (DEA:177) cu sens general de *ansamblu, set* (MDN:533, DCR:313), precum în următorul exemplu: *Metodele enzimatice pentru determinarea profilului lipidic, prin natura reactivilor utilizați, sub formă de kituri, permit automatizarea proceselor necesare pentru efectuarea analizelor de laborator* (T1:128). Apare de trei ori în tratat.

LINKAGE

Linkage [Engl. *linkage*, de la *to link* = a lega, a uni] „Anglicism care desemnează o asociere de gene ce manifestă tendința să rămână reunite în descendență în loc să prezinte o segregare independentă conform legii a treia a lui Mendel” (DM:682). *Linkage* apare în toate dicționarele medicale străine (DIMD:160, TCMD:1406, MMD:1046) și este recunoscut ca anglicism European (DEA:186). Cu același sens din genetică, anglicismul *linkage* apare în MDN (p. 550), iar DTB (p. 85) și DTM (p. 442) introduc termenul *linkag* ca echivalent în limba română pentru același sens. Autorii tratatului păstrează termenul în limba engleză (11 ocurențe):

Studii de linkage în obezitatea la populații de diverse origini etnice [...] (T2:31)

PATTERN

Pattern [Engl. *pattern* = model, șablon] „Anglicism utilizat frecvent cu sensuri multiple: model, tipar, șablon, schemă de bază, formă a unei structuri vii sau nevii [...]" (DM:836). În ciuda faptului că *pattern* este definit în dicționare ca anglicism (DCR:402, MDN:690) cu sensul de *model, schemă, tipar*, în lucrarea *Etymology, Polysemy and Translation. The Case of the Word "Pattern" in the Romanian Medical Language*, Iulia Cristina Frînculescu (2014:370) analizează acest lexem polisemantic arătând că nu provine din limba engleză („From Old French, the word entered the English language through Anglo-Norman”). Cercetătoarea îl dezambiguiază sugerând echivalențe românești care se potrivesc vocabularului diferitelor științe medicale în care este deja folosit: *caracter, afectare, aspect, curbă, desen, deprindere, distribuție, model, șablon, profil, tablou, tip, vârf, traseu* și altele. Cu sensul de *'fixed or regular behaviour'* apare în dicționarul de anglicisme europene (DEA:228). Considerăm că ar trebui introdus în dicționarele de nutriție, având în vedere utilizarea frecventă în textele de specialitate alături de determinanți – *pattern alimentar* (7 ocurențe în tratat):

*Nutriția de tranziție reprezintă modificarea **patternului** alimentar prin trecerea de la o dietă tradițională normocalorică, bogată în fibre, la una hipercalorică, bogată în general în grăsimi și glucide rafinate, deficitară în micronutrienți. (T1:622)*

*Fluctuațiile concentrației trigliceridelor pot ajunge până la 30% de la o zi la alta, în funcție de **pattern-ul** alimentar. (T2:334)*

POOL

Pool [Engl. *pool* = fond comun] „Anglicism prin care se denumește un ansamblu format din componente de aceeași natură. Ex.: p. de aminoacizi, p. de sodiu [...]” (DM:872). DEA (p. 237-238) îl identifică a fi utilizat la nivel european cu sensurile „piscină” și „joc american”. DCR (p. 420) nu îl menționează în context medical, ci economic, cu sensul de „grupare a producătorilor”. MDN (p. 731) adaugă sintagma **pool metabolic** („depozit comun de substanțe intermediare în metabolism; cantitatea totală disponibilă a substanțelor de un anumit fel”). Acest anglicism apare de două ori în tratat și o dată în ghid.

*Aminoacizii rezultați din degradarea proteinelor, alături de cei proveniți din dietă, formează **pool-ul** de aminoacizi din celule și sânge, care este relativ constant. (T1:349)*

*Nivelul seric al acidului uric depinde de balanța dintre sinteza purinelor și ingestia alimentară de purine pe de o parte, iar pe de cealaltă parte de eliminarea urinară și intestinală de urați, astfel încât „**poolul**” de acid uric este de 1000 mg iar „turn overul” zilnic este de 60%. (T1:750)*

POOL METABOLIC „1) Depozit comun de substanțe intermediare rezultate din metabolism. 2) Cantitatea totală disponibilă a substanțelor de un anumit fel, de obicei la nivelul unui anumit compartiment.” (DM:872)

*Din cantitatea totală de fosfor, 85% se regăsește la nivelul oaselor și dinților, în combinație cu calciul, sub formă de hidroxiapatită, iar restul de 15% constituie **pool-ul** activ metabolic, prezent în compartimentele intra- și extracelular. (G:52)*

Anglicismele **pool de aminoacizi** (*amino acid pool*) și **pool metabolic** sunt menționate în dicționarele medicale în limba engleză (TCMD:1883, DIMD:1496).

REBOUND

Rebound [Engl. *rebound* = recul, ricoșare] „Anglicism care desemnează fenomenul de reapariție a semnelor unei boli când este oprit brusc tratamentul acesteia. Uneori termenul este utilizat ca sin. cu *recrudescență* (n.n. care se referă tot la boală)” (DM:936). Sensul termenului din corpus (unde are două ocurențe) îl găsim în TCMD (p. 2004) și în DIMD (p. 1603), unde apare inclusiv sintagma *adiposity rebound*. Considerăm necesară introducerea acestui termen în dicționarele de nutriție, cu completarea sensului din DM, întrucât se poate vorbi de **rebound** nu numai cu referire la o boală, ci și la starea de sănătate (efectul unor diete asupra organismului, fazele de creștere și dezvoltare la copii etc.).

*Reducerea ponderală maximă a fost în primele 6 luni, urmată de faza de menținere, în care a apărut un **rebound** parțial urmat de un platou. (T2:526)*

*Adipozitatea se diminuează în primii ani de viață, atingând un minim la 6 ani. Urmează apoi o perioadă de **rebound** al adipozității care pregătește copilul pentru pubertate. (G:72)*

SCAVENGER

Scavenger [Engl. *scavenger* = măturător] „Anglicism utilizat inițial cu referire la celulele fagocitare care captează o serie de deșeuri din organism, iar ulterior extins la substanțele ce inactivează sau distrug toxinele, ca și la substanțele enzimatică sau medicamentoasă care inactivează radicalii liberi” (DM:973). Prima referire din definiție se regăsește în MMD (p. 1598) și TCMD (p. 2104), iar ultima în DIMD (p. 1674). În tratat identificăm acest anglicism de trei ori:

*Receptorii hepatici pentru HDL sunt diferiți de cei pentru LDL; fac parte dintr-o familie mai mare de receptori cunoscuți ca și **scavenger receptor** (SR) (receptori gunoieri) pentru că rolul lor este cel de îndepărtare a diferite resturi prin fagocitoză (mai ales în macrofage). (T1:70)*

Cei mai importanți receptori sunt: MSRs (macrophage scavenger receptors) cu diverse subtipuri, CD36 și CD38. (T2:576)

Se cunosc mai multe tipuri de receptori care pot lega cu toți AGE, cum ar fi receptori de andocare („scavenger receptors“) [...]. (T2:579)

SCREENING

Screening [Engl. *screening*, de la *to screen* = a cerne, a alege] „Anglicism cu sensuri multiple, utilizat în medicină în situații și circumstanțe foarte variate: în farmacologie (identificarea unor compuși cu anumite însușiri farmacodinamice), pentru examenul periodic al stării de sănătate (în medicina preventivă), în radiologie (depistarea sistematică, în masă, a unei anumite boli). Sin. (mai mult sau mai puțin cuprinzătoare): depistare, triere, selecție, examen systematic” (DM:980). Termenul apare definit în toate dicționarele medicale în limba engleză consultate și în dicționarul de nutriție BDN (p. 427). Este definit în context medical în DCR (p. 469), iar în DTM (p. 661) sunt introduse structurile *screening genetic* și *screening mamar*. Deși este recunoscut ca anglicism medical european, sunt disponibile echivalente în limbile primitoare (DEA:272). Este unul dintre anglicismele cele mai frecvente în corpus (140 ocurențe în tratat, 5 ocurențe în ghid).

Responsabilitatea screening-ului pentru dislipidemie revine tuturor medicilor. (T2:329)

Cea mai bună metodă de identificare a obezității / supraponderiei este screeningul. (T2:130)

Se recomandă screening-ul colesterolemiei la adolescenții care au părinți cu hipercolesterolemie. (G:78)

Deoarece semnele unei nutriții deficitare sunt adesea trecute cu vederea, se pune accentul pe elaborarea unor planuri de screening al malnutriției la persoanele vârstnice și de găsire a unor modalități de prevenire a acestora. (G:92)

SELF

Self [Engl. *self* = de sine] „Ansamblul tuturor determinantilor antigenici (antigeni ai complexului major de histocompatibilitate, antigeni ai sistemului imunitar, grupe sanguine) pe care îi posedă un subiect. [...] Sin.: *propriu*, dar în română se utilizează mai frecvent anglicismul *self*” (DM:983). Dacă în dicționarul medical românesc definiția face referire numai la imunologie, în DCR (p. 472) se amintește de *self-control (autocontrol)*, iar în dicționarele medicale în limba engleză (DIMD:1689, MMD:1616-1618, TCMD:2123-2124) pot fi identificate inclusiv sensurile din exemplele de mai jos datorită determinantilor cu care anglicismul se asociază (4 ocurențe în tratat):

Beneficiile adiționale sunt obținerea unei stări de bine, reducerea greutății și creșterea sentimentului de mulțumire de sine (self esteem). (T1:193)

Scopul final al educației terapeutice este de a „împuternici” (engl. empowerment) persoana cu boală cronică să preia asupra ei o parte din îngrijirea bolii (engl. self-care, self-management). (T1:223)

SLUDGE

Sludge [Engl. *sludge* = noroi de canal] „Anglicism utilizat frecvent cu sensul de agregat sau agregare a hematiilor [...]” (DM:1072). În plus față de acest sens, dicționarele medicale în limba engleză adaugă structurile *biliary sludge* (DIMD:1726) și *sludge syndrome* (TCMD:2175). Acest anglicism este menționat o singură dată în tratat:

Se produce creșterea secreției biliare de colesterol, stază la nivelul veziculei biliare, precipitarea microcristalelor de colesterol, cu apariția inițial a nămolului biliar (sludge), apoi a calculilor. (T1:700)

STRES

Conform DEA (p. 309), termenul este un anglicism european utilizat atât ca substantiv, cât și ca verb (*a stresa*). În corpus îl identificăm de 307 ori în tratat și de 10 ori în ghid în structuri precum: *stress profesional* (T1:7), *stresul metabolic* (T1:774), *stress-ul oxidativ* (G:45), *stress-ul*

chirurgical (G:54), *stressului oxidativ* (T2:524), *stressului psihosocial* (T1:182), *stress-ului emoțional* (G:21) etc. Este definit în toate dicționarele medicale consultate, inclusiv în cele de nutriție, iar în dicționarul medical românesc, termenul apare introdus în structura *stres porttraumatic* (DTM:709).

TRIAL

Trial [Engl. *trial* = încercare, experiment] „Anglicism folosit frecvent în limbajul clinic, cu referire la testarea și/sau compararea eficacității uneia sau mai multor terapii pe grupuri de pacienți” (DM:1160). DCR (p. 546) și DEA (p. 331) îl introduc ca anglicism în domeniul sportului. Mai multe sensuri din limbajul medical sunt enumerate și detaliate în dicționarele în limba engleză (DIMD:1959, MMD:1809, TCMD:2404). Apare o dată în ghid și de 72 de ori în tratat.

O meta-analiză a 67 trialuri clinice controlate care au cuantificat efectul fibrelor alimentare asupra colesterolului total, a demonstrat că un aport de 2-10 grame/zi determină reducerea cu 1.75 mg/dl a colesterolului total și cu 2.2 mg/dl a LDL colesterolului. (T2:361)

TRIGGER

Trigger [Engl. *trigger* = trăgaci de armă de foc] „Anglicism utilizat pentru a desemna stimulul care are capacitatea de a declanșa un anumit proces sau fenomen” (DM:1162). Este recunoscut ca anglicism european folosit în medicină (DEA:331). Aceeași definiție apare în dicționarele românești (DCR:546, MDN:949) și străine (MMD:1813, TCMD:2410). Îl găsim de trei ori în tratat.

Pe de altă parte, lipozaharidele bacteriene pot acționa ca trigger în inflamația din sindromul metabolic indus de diete hiperlipidice. (T2:51)

Mecanismele sunt reprezentate de către staza venoasă asociată obezității, care este un trigger pentru TVP [...] (T2:113)

TURNOVER

Turnover [Engl. *turn-over* = întoarcere] „Anglicism care denumește intensitatea și viteza de metabolizare a unei anumite substanțe [...]” (DM:1174). Același sens (de *reînnoire biologică*) este precizat în dicționarele în limba engleză (TCMD:2426, DIMD:1991). Forma corectă a termenului este fără cratimă deoarece apare ca substantiv atât în tratat (19 ocurențe), cât și în ghid (4 ocurențe): *modificarea ratei de turn-over a proteinelor* (T2:58), *turnover celular crescut de acid folic* (G:49, *turn-over-ul proteinelor* (T1:79), *turnoverul proteic* (T1:79), *turnover-ul colesterolului* (T1:66), *turn-overul aminoacizilor* (T1:93), *în cadrul turn-over-ului proteic normal* (G:21), *creșterea turnover-ului osos* (n.n. al fosforului) (G:53), *efectul total constă în creșterea turnoverului și pierderea de masă proteică* (T1:81), *creșterea turnoverului eritrocitelor* (T1:105) etc.

2) Anglicisme necesare și intraductibile în corpus care lipsesc din dicționarele medicale românești

În următoarea secțiune a lucrării menționăm anglicismele extrase din corpus care nu apar în dicționarele medicale românești (DM și DTM), dar apar în celelalte dicționare consultate – dicționare generale, de altă specialitate (psihologie) sau în cele în limba engleză (medicale, de nutriție și de tehnologii alimentare).

BOARD

Dicționarele în limba română (MDN:140, DCR:102) îl introduc cu sensul de *conducere, administrație, departament (board, boarduri)*. Sensul termenului din exemplul dat (grup de experți în domeniul medical) îl regăsim în dicționarele medicale în limba engleză (DIMD:231, MMD:226, TCMD:291). Acest anglicism apare în tratat de trei ori în capitolul *Nozologie, taxonomie, istoric, importanță; obezitatea o problemă de sănătate publică* și o dată în ghid:

Ulterior, prin reorganizarea EASO, președintele ARSO (profesorul N. Hâncu din 1997), a devenit membru al Board-ului European și mai târziu, membru al European Obesity Task Force. (T2:9)

CHIPS

Chips-uri (G:29) este termenul care apare în corpus ca exemplu de aliment cu indice glicemic mare (7 ocurențe în tratat, 2 ocurențe în ghid). Este menționat în dicționarele străine de nutriție (BDN:112, DFSN:46) și de tehnologie alimentară (DFST:90), iar în DCR (p. 134) și DEX (*chips, chipsuri*, p. 197) este introdus cu sensul de cartofi feliați subțire și prăjiți. Ca anglicism european este înțeles cu sensul de aliment, dar fără a se face legătura cu tehnica de preparare (DEA:58).

CLAMP

Împreună cu determinantul *glicemic*, sensul anglicismului **clamp** din exemplul următor apare în DIMD (*clamping* și *euglycemic clamping*, p. 367). În celelalte dicționare medicale în limba engleză (MMD:374, TCMD:487), **clamp** are sens de instrument chirurgical (clemă). Apare de 13 ori în tratat.

Tehnica clamp-ului glicemic a fost dezvoltată de DeFronzo et al. și este în prezent acceptată ca metodă de referință pentru determinarea insulinosensibilității. (T1:109)

CORNFLAKES

Cornflakes (G:29) este termenul care apare de două ori în ghid ca exemplu de aliment cu indice glicemic mare. Este precizat în dicționarul de nutriție (DFSN:57) și în cel de tehnologie alimentară (DFST:110). Este recunoscut faptul că, deși apare ca anglicism european larg răspândit, în România este folosit mai puțin frecvent decât *fulgi de porumb* (DEA:72) și inclusiv cu forma *corn-flakes* (DEX:259, DOOM:186). MDN (p. 240) îl introduce cu sensul de „produs alimentară din porumb sub formă de fulgi”.

DESIGN

Este un anglicism cu largă răspândire în Europa (DEA:86) cu sensul de „modalitate de prezentare (estetică) a unui lucru” (MDA:666), „aspect” (DCR:189, MDN:286). Termenul apare de șapte ori în tratat cu referire la studii clinice și la fast-food: *metodologii de design de studiu* (T1:213), *gustul bun și designul atractiv* (T1:549), *designul studiilor* (T2:31), *studii cu design complex* (T2:36) etc.

DISTRESS și EUSTRESS

Termenii *distress psihologic* (T1:6) și *eustress* (în figura din T1:240) au 9 ocurențe în tratat. În dicționarele medicale în limba engleză, sensul termenului *distress* este de *suferință psihică sau fizică* (*physical or mental pain or suffering*, DIMD:557, MMD:549, TCMD:707), iar cel de *eustress* este de *stres constructiv*, după cum este definit în corpus (T1:239), în MMD (p. 652) și TCMD (p. 856). În DP (p. 750), *eustressul* este „opus neajutorării care face referire la reacțiile negative apărute atunci când situația este greu controlabilă.”

DRESSING

Termenul are în tratat 7 ocurențe cu sensul de sos pentru salate: *dressing pentru salate din comerț cu conținut scăzut în grăsimi și calorii* (T2:364); *izoflavonoidele din soia au aplicabilitate și în industria alimentară, fiind utilizate în fabricarea [...] dressingurilor* (T1:445); *alte surse de vitamina E sunt [...] dressingurile* (T1:728) etc. Cu sens de „încăperea debara, în care poate încăpea toată îmbrăcămintea casei” este introdus MDN (p. 317). În plus față de acest sens, DCR (p. 204) introduce termenul *dressing* cu sensul de „sos rece”. Dicționarele străine de nutriție (DFSN:72) și de tehnologii alimentare (DFST:140) îl introduc cu sensul de sos, iar cele medicale cu sens de „any of various materials for covering and protecting a wound” (DIMD:567, MMD:563, TCMD:722).

DRIFT

În inventarul dicționarului medical românesc consultat nu este introdus anglicismul *drift*, dar acesta apare în structura *random genetic drift* cu sens de *fluctuație genetică* (p. 524), respectiv *derivă genetică* (DM:424), deoarece autorul a ales să elaboreze un dicționar trilingv (română-franceză-engleză), din dorința de a încerca „echivalența între termeni din limbi diferite” (DM:12). În dicționarele medicale în limba engleză, în plus față de structurile *genetic drift* și *antigenic drift*, termenul este introdus în structuri precum *ulnar drift* (în reumatologie) și *pronator drift* (în neurologie) (DIMD:567, MMD:363, TCMD:723). În tratat, termenul *drift* apare de trei ori.

Genele care au afectat negativ procesul de oxidare a lipidelor ar fi putut și ele să sufere mutații întâmplătoare și drift. (T2:38)

FAST-FOOD

Termenul este recunoscut ca anglicism european (DEA:111) (*fast-food, fast-fooduri* – DEX:416, DOOM:295) cu sensul de „restaurant caracterizat prin distribuirea rapidă a unor produse în serie, relativ ieftine și a căror preparare este (parțial) automatizată” (MDA:879) sau „restaurant de tip american unde se mănâncă repede și ieftin” (MDN:378, DCR:235). În tratat are 53 de ocurențe și este definit astfel:

Termenul 'fast foods' se referă la alimente gata preparate și accesibile, cu conținut caloric crescut, care sunt consumate frecvent și în cantitate mare. (T2:737)

După cum era de așteptat, definiția termenului apare în dicționarele străine de nutriție (BDN:182, DFSN:94), în cel de tehnologie alimentară (DSTA:161) și în TCMD (p. 953).

HAMBURGER

Acest anglicism este răspândit în toată Europa (DEA:143) cu sens de „bucată de carne tocată friptă, servită într-o chiflă” (MDN:446, MDA:1039); (*hamburgerul, hamburgeri* – DCR:274, DOOM:349). În tratat are 5 ocurențe și este asociat cu efectul potențial obezogen (T2:11) și cancerigen (T2:416), fiind recomandată selecția lui din grupa carne și produse din carne „doar în ultimă instanță” (T1:416): *Regimul alimentar bogat în carne roșie (vită, porc, miel, cârnați și hamburgeri) crește riscul de cancer colorectal.* (T2:674)

HOTDOG

Termenul este utilizat ca anglicism în multe țări europene, ca parte a culturii fast-food (DEA:157), cu sensul de „cârnat sau crenvurșt cald, servit cu muștar, într-o chiflă (lunguiată)” (MDN:474, MDA:1088); (*hotdog, hotdogul, hotdogi* – DOOM:366). DCR îl menționează ca americanism (p. 284), la fel ca *hamburger* (p. 275) și *fast-food* (p. 235). În corpus, termenul are forma neadaptată, *hot dog* (de trei ori în tratat), *hot dogs* (o dată în ghid) și este exemplificat ca aliment de evitat în selecția alimentară optimă (T1:467,517,549; G:141). De asemenea, este definit în dicționarul de nutriție (DFSA:123) și în cel de tehnologie alimentară (DSTA:214).

INPUT și OUTPUT

Ambii termeni sunt anglicisme europene care au apărut în țara noastră în anii '70-'80; *input* este folosit mai frecvent decât echivalentul său *intrare* (DEA:162-163,220, DCR:296). În corpus au sens de *aport*, respectiv *consum energetic* pentru că *dezechilibrul dintre input-ul și output-ul energetic* (T2:3) face parte din etiologia obezității. Sensul acestor sintagme (*input energetic* și *output energetic*) poate fi identificat în cuprinsul capitolului *Etiopatogeneza, fiziopatologia, morfopatologia obezității* din tratat („*Aportul energetic* excesiv raportat la *cheltuielile energetice* este cauza centrală a apariției obezității” – T2:41) și capitolul *Metabolismul energetic* din ghid („În cazul organismului uman, *aportul energetic* (reprezentat de consumul de alimente) este discontinuu și variabil, în timp ce *consumul energetic* este permanent, cu variații intra- și interindividuale legate de metabolismul bazal, activitatea fizică și termogeneza.” – G:16). În MDN sunt introduși termenii *input* și *output* cu sensul de *intrare* (p. 500), respectiv *ieșire* (p. 666). În plus, definiția raportului *input-output* din același dicționar confirmă sensul celor două anglicisme din corpus: „raportul dintre energia sau forța introdusă într-un sistem tehnic, fizic sau natural și energia sau forța produse de acestea (MDN:500).

JUNK-FOOD

Termenul *junk-food* apare în tratat de două ori cu sensul de „alimentația nesănătoasă, bogată caloric și fără valoare nutritivă, ce conține cantități mari de zahăr rafinat, făină albă, grăsimi trans și saturate, sare, aditivi (glutamat de monosodiu, tartrazine, etc.), în același timp fiind însă săracă în proteine, vitamine și fibre” (T1:297). Este mai puțin răspândit în Europa decât fast-food (DEA:173) și este introdus în dicționarul românesc DCR (p. 310) cu sensul de „mâncare nesănătoasă” și în cele în limba engleză – dicționarul de nutriție DFSN (p. 136) și dicționarul medical TCMD (p. 953).

INJURY

Până să apară în vocabularul medical românesc, termenul *injurie* (cu sensul de *leziune*) a fost și este folosit în limbajul comun cu sensul de *insultă, jignire gravă* (DA:48), *ocară, hulă, batjocură, defăimare, ponegrire* (DS:137), *invectivă* (DEX:557), cu antonimele *omagiu, elogiu, admirație, venerație, laudă, apreciere elogioasă* (DA:48). Termenul *injurie* a fost deja adoptat de mulți specialiști în domeniul medical și este utilizat în textele medicale. În corpusul analizat, am identificat acest termen de cinci ori în tratat și de două ori în ghid: *ipoteza "răspunsului la injurie"* (engl. *response-to-injury*) (T2:573); *resveratrolul este o fitoalexină protectoare a plantelor, produsă ca urmare a injuriilor determinate de razele ultraviolete, factori mecanici și microorganisme infecțioase* (T1:447); *în urma injuriilor suferite de plantele din acest gen* (T1:449); *se adaugă un factor de corecție în funcție de injuria suferită* (T1:776); *sunt indicate pacienților critici care au suferit anumite injurii (arsuri, traumatisme, pacienților ventilați mecanici)* (T1:779); *protecția organismului față de diverse injurii sau boli* (G:15); *toate determinând hemostază ca răspuns la injurie* (G:35).

Iulia Cristina Frînculescu (2011, 2014) supune cercetării lingvistice „capcana semantică” *injurie* și *injury*. Considerând *injury* un „barbarism” și un „prieten fals”, cercetătoarea susține adoptarea atitudinii de prudență lexicală și recomandă utilizarea termenului folosit de peste 50 de ani, *leziune*, un cuvânt împrumutat din limba franceză.

MINDFULNESS

Termenul apare de trei ori în tratat în exemplele: *tehnici de relaxare standard sau tehnici de tip Mindfulness-based stress reduction* (T1:185), *mindfulness sau meditația este utilizată în combaterea stresului* (T1:243) și *mindfulness nu implică pasivitatea și privarea de emoții* (T1:243). Este introdus numai în două dicționare în limba engleză (MMD:1148, TCMD:1486,1532).

NONSENSE și MISSENSE

Ambii termeni pot fi identificați în dicționarul românesc de genetică (DGMIG:228) și în dicționarele de specialitate în limba engleză (DIMD:1214, MMD:1239, TCMD:1577, DG:279,301). Cele două anglicisme apar o singură dată în corpus în exemplul: *În colestaza din litiaza biliară sunt incriminate mutațiile nonsense și missense ale genei MDR3 [...]*. (T1:700)

PEAK

Anglicismul *peak* apare o singură dată în tratat: *Un accent important se pune pe consumul adecvat de lapte la copii și adolescenți pentru atingerea peak-ului de masă osoasă corespunzător care va reduce semnificativ riscul de fracturi la vârsta adultă* (T1:763). Singurul sens identic cu cel din corpus îl găsim în dicționarul de nutriție în limba engleză: *peak bone mass – the amount of bone tissue present in the body at full maturation of the skeleton*² (DFSN:179). Structura *peak flowmetru* este introdusă în DTM cu sensul de „dispozitiv cu care un individ poate expira aer din plămâni” (p. 560).

SET POINT

Cu o singură apariție în corpus, anglicismul *set point* poate fi identificat în exemplul următor: *În consecință, în societatea modernă în care accesul la alimente este liber, indivizii tind spre acea limită superioară a set point-ului greutății corpului* (T2:38). Sensul din text este de *A homeostatic mechanism that maintains a variable (such as body temperature, body weight, blood glucose level, or hormone levels) within specific limits.*³ – TCMD:1855. Același sens îl regăsim în dicționarul de nutriție cu referire la greutatea corporală (*the body weight at which a person's metabolism is naturally constant and balanced*⁴ – DFSN:214).

SLOW FOOD

² cantitatea de țesut osos prezentă în organism la maturarea completă a scheletului (t.n.)

³ mecanism homeostatic care menține o variabilă (cum ar fi temperatura corpului, greutatea corporală, nivelul glicemiei sau nivelurile hormonale) în limite specifice (t.n.)

⁴ greutatea la care metabolismul unei persoane rămâne constant și echilibrat (t.n.)

Termenul *slow food* este introdus în două dicționare consultate: un dicționar de nutriție în limba engleză (DFSN:218) și un dicționar românesc (DCR:485). Însă cel mai cuprinzător sens al acestui anglicism se regăsește în corpus unde apare menționat de două ori: *Ca și răspuns la acest curent, Carlo Petrini formează în 1986, în Italia, mișcarea "slow food", ce are drept obiective majore prezervarea bucătăriei și tradițiilor locale și naționale și promovarea alimentației nutritive, bazată pe produse organice, fructe și legume proaspete, netratate și carne provenită de la animale din ferme ecologice. Mișcarea slow-food se opune la tot ceea ce înseamnă modificare genetică, tratarea culturilor cu pesticide, procesare excesivă a alimentelor, utilizare de aditivi și arome artificiale, etc.* (T1:298)

SNACK

Termenul *snack* lipsește din toate cele cinci dicționare medicale consultate, însă este introdus în dicționarele în limba engleză, cel de nutriție (DFSN:218) și cel de tehnologii alimentare (DFST:390). DEA îl recunoaște ca anglicism folosit în țările europene cu următoarele sensuri: „[1 'a light, casual, or hurried meal', 2 'a small amount of food eaten between meals (esp. crisps etc.)']”⁵ (p. 292). Dicționarele românești îl menționează cu sensul de „aperitiv, gustare” (MDN:858, DEX:1134) și „gustare rapidă” (DCR:485); *snack, snackuri* (DOOM:724). Cu 6 ocurențe în tratat și 2 ocurențe în ghid, anglicismul *snack* apare în corpus ca exemplu de tip de gustare *bogată în hidrați de carbon* (T2:529) și cu *lipide în formă "inaparentă"* (G:37), de evitat în dieta antihiperlipemiantă (T2:362) și de înlocuit cu *nuci, alone și semințe (un pumn)* (T2:529).

SHEAR STRESS

Termenul este introdus în dicționarul de nutriție (BDN:431) și în cel mai recent dicționar medical consultat (TCMD:2249), ambele în limba engleză, cu sensul general de „force that moves a liquid”⁶. Cu același sens apare în tratat (6 ocurențe): *În cazul persoanelor cu diabet zaharat se constată un shear stress⁷ crescut, datorită unei reologii sanguine modificate, a creșterii tensiunii arteriale, tonusului miogenic modificat, precum și o scădere a elasticității vasculare datorită calcifierii.* (T2:574)

3) Anglicisme necesare și intraductibile în corpus care lipsesc din dicționarele consultate

CANCER SURVIVORS

Termenul apare de 15 ori în tratat în capitolul *Nutriția, bolile metabolice și cancerul* (T2:657-769). Pentru acest anglicism, autorii formulează următoarea definiție: *'Cancer survivors' sau pacienții cu cancer sunt acele persoane care trăiesc cu un diagnostic de cancer, inclusiv cei care s-au recuperat după această boală.* (T2:740)

COST-SAVING

Singura acțiune de prevenție cost-saving este abandonarea fumatului. (T2:567)

CROSS-CHECK

Utilizarea concomitentă a chestionarului de frecvență alimentară îmbunătățește acuratețea estimărilor în ceea ce privește aportul alimentar (metodă denumită cross-check) (G:100); analiză cross-secțională (T2:306); studiu cross-secțional (T2:480).

LIFE-SAVING

Eficiența lor în ceea ce privește reducerea riscului cardiovascular este de necontestat, cu alte cuvinte sunt life-saving. (T2:568)

LONG-ACTING

Propranolol long-acting (T2:645)

⁵ 1) masă ușoară, ocazională sau luată pe fugă, 2) cantitate mică de mâncare luată între mese (de exemplu, chipsuri etc.) (t.n.)

⁶ forță care deplasează un lichid (t.n.)

⁷ Shear stress este efectul rezultat din fricțiunea fluxului sanguin laminar de peretele vascular. (T2:574)

MINI-NUTRITIONAL ASSESSMENT

Grila de evaluare a statusului nutrițional după testul mini-nutritional assessment. (G:162)

CONCLUZII

Limbajul nutrițional este o variantă a limbajului medical și este legat de domeniul nutriției și dieteticii. Este folosit atât în domeniul sănătății (nutriție clinică), cât și în domeniul educației (nutriție preventivă), al alimentației publice (nutriție administrativă) și al administrației publice (nutriție comunitară). Dieteticienii și nutriționiștii au cunoștințe de specialitate pe care le comunică sub restricții de domeniu, scop și mod prin utilizare a acestui limbaj. Cea mai observabilă caracteristică a limbajului nutrițional este lexicul său de specialitate care conține un vocabular ce prezintă o tendință de universalizare, de internaționalizare a termenilor, prin abundența împrumuturilor neologice, inclusiv a celor neadaptate fonetic. Astfel, am identificat în corpus anglicisme care se folosesc cu precădere în medicină, dar și în alte domenii. Trebuie subliniat faptul că este destul de dificilă separarea anglicismelor în funcție de context având în vedere că nutriția este o „știință pluridisciplinară” (DM:792), iar medicina un domeniu complex.

În limba română actuală există o tendință generală de păstrare a împrumuturilor din limba engleză într-o formă cât mai apropiată de limba primitoare pentru ca sensul termenului să fie înțeles de cât mai mulți vorbitori. Aceeași tendință nu poate fi constatată în urma studiului nostru deoarece textele analizate sunt de specialitate, iar grupul de vorbitori este delimitat de domeniul științifico-profesional din care fac parte.

În cele două texte medicale de nutriție studiate am identificat un număr de 49 de anglicisme diferite. Cele mai frecvente au fost *stres* (317 ocurențe), *screening* (145 ocurențe), *trial* (73 ocurențe), *fast-food* (53 ocurențe), *turnover* (23 ocurențe) și *clearance* (21 ocurențe), restul având sub 20 de apariții în text.

Am remarcat o diferență în ceea ce privește numărul și frecvența anglicismelor din cele două texte studiate. Tratatul de diabet, nutriție și boli metabolice are un număr destul de mare de anglicisme (47 de termeni) ale căror sensuri sunt, de cele mai multe ori, explicate detaliat. Fiind adresat specialiștilor din domeniul medical, înțelegem de ce autorii au păstrat termenii în limba engleză. Până la urmă, forța sugestiei unui termen de specialitate este condiționată de păstrarea aspectului său din limba de origine. Un număr de 10 anglicisme apar în tratat ca atare (*rebound*, *shear stress*) sau combinate cu determinanți care conferă structurilor sens medical: *bypass coronarian*, *gastric*; *clearance* pentru *trigliceride*, *al lipoproteinelor*; *fitness cardiorespirator*, *muscular*; *pattern* alimentară; *pool metabolic*, *de aminoacizi*; *screeningul obezității*, *depresiei*, *anxietății*, *pentru boală celiacă*, *pentru diabet*, *turnoverul colesterolului*, *eritrocitelor*, *fosfolipidelor* și *sindrom dumping*. Toate aceste anglicisme enumerate sunt introduse în dicționarele medicale românești consultate. Altă serie de anglicisme (simple și cu determinanți) poate fi încadrată în limbajul de nutriție deoarece denumesc alimente, tipuri de alimente, modele de alimentație sau concepte care desemnează componente ale mecanismelor de homeostazie a organismului care pot fi influențate de consumul anumitor alimente: *chips*, *dressing*, *fast-food*, *junk-food*, *peak de masă osoasă*, *slow food*, *snack* și *set pointul greutateii corpului*. În plus, acești termeni sunt introduși în dicționarele de nutriție în limba engleză.

În schimb, ghidul de alimentație sănătoasă are un număr limitat de anglicisme (15 termeni), fapt ce demonstrează preocuparea autorilor pentru transmiterea de informații medicale mai ușor de înțeles de către publicul non-expert. Nu au putut fi evitate anglicismele care, introduse în sintagme, sunt frecvent întâlnite în limbajul medical: *bypass jejuno-ileal*; *pool metabolic*; *rebound al adipozității*; *screeningul colesterolemiei*, *malnutriției*; *stres metabolic*, *oxidativ*, *fizic*, *emoțional*, *chirurgical*, *psihologic*; *turnover celular*, *osos*, *proteic* și *trial clinic*.

Următoarele anglicisme identificate în corpus sunt utilizate și în alte domenii de activitate decât medicina: *bypass* (tehnică), *clamp* (tehnică), *clearance* (economie), *dressing* (construcții, gastronomie), *drift* (geografie, biologie), *dumping* (economie), *feedback* (cibernetică, psihologie), *fitness* (sport), *input* și *output* (electronică, informatică), *rebound* (economie), *screening*

(economie), *shear stres* (fizică), *stres* (fizică, biologie, psihologie, geologie), *trial* (sport) și *trigger* (fizică, biologie). Anglicismele din domeniul psihologiei sunt *biofeedback*, *borderline*, *distres*, *eustres* și *mindfulness*. Din genetică sunt prezente în corpus anglicismele *linkage*, *missense* și *nonsense*, iar din gastronomie au fost preluați termenii *chips*, *cornflakes*, *fast-food*, *hamburger*, *hotdog*, *junk-food*, *slow-food*. Anglicismele nespecifice unui anumit domeniu sunt: *board*, *kit*, *pattern*, *pool*, *scavenger*, *self*, *sludge*, *turnover*, *design*, *peak* și *set point*.

Considerăm că anglicismele analizate sunt necesare în textele medicale de nutriție pentru că cele mai multe dintre ele nu au în prezent un corespondent în limba română, dar se caracterizează prin precizie, concizie și recunoaștere internațională în cadrul limbajului medical. Analiza noastră confirmă ideea că anglicismul pare să ofere o cale sigură pentru relația perfectă concept-termen („un moyen sûr pour la relation "parfaite" un concept-un terme”) (Bara, 2010:115). Mai mult, considerăm că traducerea sau înlocuirea anglicismelor prin echivalențe românești nu este întotdeauna recomandată pentru că poate conduce la apariția confuziilor semantice.

Abrevieri

Engl. = engleză

Sin. = sinonim

Corpus și sigle

G = Graur, M (coord.). (2006). *Ghid pentru alimentația sănătoasă*. Iași. Editura Performantica. 173 p.

T1 = Hâncu, N, Roman, G, Vereșiu I-A. (2010). *Diabetul zaharat, nutriția și bolile metabolice. Tratat*. Echinox. Cluj-Napoca. Vol. 1. 856 p.

T2 = Hâncu, N, Roman, G, Vereșiu I-A. (2010). *Diabetul zaharat, nutriția și bolile metabolice. Tratat*. Echinox. Cluj-Napoca. Vol. 2. 856 p.

Bibliografie

Avram, M. (1997). *Anglicismele în limba română actuală*. În *Conferințele Academiei Române. Limba română și relațiile ei cu istoria și cultura românilor*. Editura Academiei Române. București. p. 7-31.

Bara, M. (2010). *Anglicismes dans la terminologie médicale actuelle en roumain*. In *Dialogos*. 22:125-134.

Butiurcă, D. (2009). *Limbajul medical, Influența engleză*. În Botoșineanu, L., Dănilă, E., Holban, C., Ichim, O., *Distorsionări în comunicarea lingvistică, literară și etnofolclorică românească și contextul european*. Editura Alfa. Iași. p. 43-53.

Flaișer, M. (2001). *Terminologia medicală în limba română. Studii și articole*. Casa Editorială Demiurg. Iași. 133 p.

Food and Agriculture Organization (FAO). (2019). *Food-based dietary guidelines. Development process*, consultat la <http://www.fao.org/nutrition/education/food-dietary-guidelines/background/development-process/en/>, la 03.02.2019.

Frînculescu, I. C. (2008). *English as a Lingua Franca in Medicine*. În *Analele Universității din Craiova, Științe Filologice, Limbi Străine Aplicate*. nr. 1-2:41-44.

Frînculescu, I. C. (2011). *Romanian Medical Terminology of English Influence. Contemporary Dilemmas*. În *Analele Universității din Craiova, Științe Filologice, Limbi Străine Aplicate*. Nr. 2:85-92.

Frînculescu, I. C. (2014). *Etymology, Polysemy and Translation. The Case of the Word "Pattern" in the Romanian Medical Language*. În *Revue roumaine de linguistique (RRL)*. Editura Academiei. București. LIX(4):369-380.

Frînculescu, I. C. (2014). *False Friends – The Traps of Medical Translation*. In *Analele Universității din Craiova. Seria Științe Filologice. Lingvistică*. 1-2:225-233.

Stoichițoiu-Ichim, A. (2007). *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*. Editura BIC ALL, București, 160 p.

Vlad, C. (1974). *Limba română contemporană. Lexicologia*. Editura Universității Babeș-Bolyai Cluj-Napoca.

Dicționare și sigle

- BDN** = Bender, D. A. (2006). *Benders' dictionary of nutrition and food technology*. 8th edition. Woodhead Publishing Limited. England. 550 p.
- DA** = Vințeler, O. (2002). *Dicționar de antonime*. Vol. II (H-Z). Editura Dacia. Cluj-Napoca. 500 p.
- DCR** = Dimitrescu, F. (coord.) (2013). *Dicționar de cuvinte recente*. Ediția a III-a. Editura Logos. București. 583 p.
- DEA** = Görlach, M. (ed.) (2005). *A Dictionary of European Anglicisms. A Usage Dictionary of Anglicisms in Sixteen European Languages*. Oxford University Press. USA. 379 p.
- DEX** = Academia Română. Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”. (2016). *DEX – Dicționarul explicative al limbii române*. ediția a 2-a. Editura Univers Enciclopedic Gold. București. 1354 p.
- DFSN** = (2006). *Dictionary of Food Science and Nutrition*. A & C Black Publishers Ltd. London. 290 p.
- DFST** = International Food Information Service (IFIS). (2009). *Dictionary of Food Science and Technology*. 2nd edition. 477 p.
- DG** = King, R. C., Stansfield, W. D., Mulligan, P. K. (2006). *A Dictionary of Genetics*. 7th edition. Oxford University Press. USA. 609 p.
- DGMIG** = Popescu, A. (2012). *Dicționar de genetică moleculară și inginerie genetică* (englez-român). Editura AcademicPres. Cluj-Napoca. 274 p.
- DIMD** = Dorland, W. A. N. (2011). *Dorland's Illustrated Medical Dictionary*. 32nd edition. Elsevier Saunders. 2176 p.
- DM** = Rusu, V. (2010). *Dicționar medical*. ediția a IV-a. Editura Medicală. București. 2063 p.
- DOOM** = Academia Română. Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”. (2010). *DOOM – Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*. ediția a 2-a. Editura Univers Enciclopedic Gold. București. 871 p.
- DP** = Doron, R., Parot, F. (2006). *Dicționar de psihologie*. trad. Natalia Cernăuțeanu și alții. Editura Humanitas. București. 889 p.
- DS** = Bulgăr, Gh. (1995). *Dicționar de sinonime*. Ediția a VII-a. Editura Palmira. București. 322 p.
- DTB** = Scorpan, V., Lozan, A. (2005). *Dicționar de termeni biotehnologici*. Fondul Global de Mediu. Programul Națiunilor Unite pentru Mediu. Min. Ecologiei și Resurselor Naturale. Chișinău. 184 p.
- DTM** = Marcovitch, H. (ed.) (2014). *Dicționar de termeni medicali*. (trad. Alexandra-Maria Nășcuțiu). Editura Niculescu. București. 848 p.
- MDA** = Academia Română. Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”. (2010). *MDA – Mic dicționar academic*. Editura Univers Enciclopedic Gold. București. Vol. 1. A-Me (1502 p.) și Vol. 2. Mi-Z (1590 p.).
- MDN** = Marcu, F. (2006). *Marele dicționar de neologisme*. Ediția a VIII-a. Editura Saeculum I. O. 1023 p.
- MMD** = O'Toole, M. (ed.) (2013). *Mosby's Medical Dictionary*. 9th edition. Elsevier. 1986 p.
- TCMD** = Venes, D. (ed.) (2017). *Taber's Cyclopedic Medical Dictionary*. 23rd edition. FA Davis Company. Philadelphia. 2753 p.